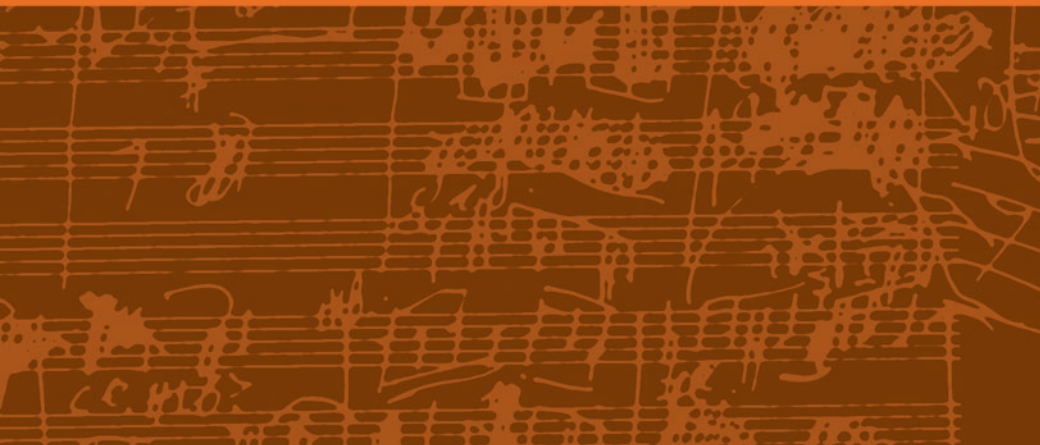

Festivalul Internațional „George Enescu”, ediția 1, 1958

CONCERTUL ORCHESTREI NAȚIONALE RADIO
DIRIJOR: CONSTANTIN SILVESTRI
SOLIST: CLAUDIO ARRAU

Ateneul Român, vineri, 19 septembrie 1958
Romanian Athenaeum, Friday, 19 September 1958

CD 1

Alfred MENDELSON

Simfonia a VI-a

31'14"

Symphony No. 6

1. <i>Ben moderato. Allegro ma non troppo</i>	10'17"
2. <i>Scherzo – Allegro con brio</i>	4'39"
3. <i>Lento dolorosamente (Marcia funebre). Con brio, brillante (Finale)</i>	16'18"

Theodor ROGALSKI

Trei dansuri românești

11'38"

Three Romanian Dances

4. <i>Joc din Ardeal / Folk dance from Ardeal – Transylvania</i>	2'11"
5. <i>Găida – joc macedo-român/Găida – Macedo-Romanian folk dance</i>	5'35"
6. <i>Horă din Muntenia/Hora (Romanian folk dance) from Muntenia (historical province of Romania)</i>	3'52"

T.T. CD 1: 42'56"

Johannes BRAHMS**Concertul nr. 2 op.83 în si bemol major pentru pian și orchestră**

49'25"

Piano Concerto No.2 in B flat major, Op.831. *Allegro non troppo*18'23"2. *Allegro appassionato*8'55"3. *Andante. Più adagio*.....12'34"4. *Allegretto grazioso. Un poco più presto*9'33"5. **George Enescu** despre/about **Brahms** (1951)

(trad. rom. p. 12/see English version at p. 22)1'29"

6. **Claudio Arrau** despre/about the **Festival** (1958)

(trad. rom. p. 13/see English version at p. 23)0'44"

T.T. CD 2: 51'42"**T.T. CD 1 + CD 2: 94'38"****Orchestra Națională Radio/National Radio Orchestra****Dirijor/Conductor: Constantin Silvestri****Solist/Soloist: Claudio Arrau**Înregistrări istorice/*Historical Recordings* Radio România (1958)Credite foto/*Photographic credits*: Arhiva Radio România/Romanian Radio Archives

©+© 2011, Radio România

Album elaborat în cadrul Colectivului de Valorificare
a Patrimoniului Radio România*Album produced within the Recovery Group of Heritage Radio Romania*Redactor muzical/*Musical editor*: Tiberiu COMANDAȘU

Mastering: Marilena BARABAȘ

Grafică/*Graphics*: Constantin POPOVICI

Constantin Silvestri cu Orchestra Radio

„În străduința sa nedezmințită pentru lărgirea continuă a repertoriului nostru simfonic, Constantin Silvestri a dedicat din nou prima parte a concertului Orchestrei Radio de ieri seară muzicii românești contemporane, pe care, prin sensibilitatea și limpezimea interpretărilor sale o apropie în chip efectiv de înțelegerea largă a auditorilor.

Simfonia a VI-a de Alfred Mendelsohn, dedicată memoriei lui Enescu, a adus apoi, în cadrul festivalului, încă un omagiu al compozitorilor noștri actuali pentru marele lor înaintaș, ai cărui discipoli se socotesc cu toții. Fără să urmărească anumite episoade ale vieții lui Enescu, simfonia sintetizează, în paginile ei, trăsăturile personalității artistice enesciene printr-o muzică generoasă, cu o melodică de largă respirație, pătrunsă pe alocuri de frământare și elan eroic. Ideea principală a primei mișcări, cu caracterul ei molcom, visător, de nuanță pastorală, pare a exprima duișia lui Enescu, legătura lui cu natura primitoare a Moldovei natale. Scherzo-ul, în schimb, e plin de scipiri exuberante, ca străfulgerarea elanurilor create ale muzicianului. Partea lentă, o pagină de intensă simțire, poate cea mai inspirată din întreaga simfonie, are un caracter de marș funebru, întruchipând, cu sobrietate și patetism reținut, durerea resimțită de întregul nostru popor la moartea lui Enescu.

În final, motivul de semnal citat din prima temă a *Simfoniei I* de Enescu se îmbină cu elementele tematice din cuprinsul întregii compoziții, apărând astfel ca un simbol al forței vitale a muzicii sale, sortită să înfrunte veacurile.

Aceste patru momente succesive, ce se înlănțuie într-o creștere neconținută, până la afirmarea luminoasă a finalului, au fost redade de Silvestri cu un fin simț al gradației emoționale de intensitate sonoră. Aceleași însușiri au caracterizat interpretarea egal de inspirată și autentică pe care dirijorul a dat-o celor *Trei dansuri românești* ale lui Theodor Rogalski, accentuând lirismul delicat și grația succesivă a acestor pagini.

Apărând ca solist al *Concertului al II-lea în si bemol major pentru pian și orchestră* de Brahms, Claudio Arrau ne-a oferit cea mai desăvârșită interpretare a sa din cadrul festivalului. Vigoarea și precizia instrumentală, tonul amplu și profund, au fost puse în slujba redării capodoperei brahmsiene – adevărată simfonie cu pian – care ne-a apărut astfel în adevărata sa grandoare, sobră și emoționantă.”

Alfred Hoffman

(Emisiunea „Cronica Festivalului”, 20 septembrie 1958, Programul I, ora 17.15.

Arhiva SRR, dosar 315, „Emisiuni muzicale 1958”.)

Pentru Festivalul internațional „George Enescu”, gongul inaugural al primei ediții – 4 septembrie 1958 – a marcat un succes important, lansând cultura muzicală românească în context internațional, ținând aliniindu-se astfel la tradiția marilor festivaluri europene (precum Bayreuth – „Wagner”, Salzburg – „Mozart”, Gstaad – „Menuhin”, Aldeburgh – „Britten”, Moscova – „Ceikovski”, Baden-Baden, Besançon) sau americane (Tanglewood, Massachusetts, Boston, Aspen, Chicago). Acest debut a devenit un succes care, cu reușite, dificultăți, compromisuri, probleme complexe de organizare sau de conjunctură istorică, reușește să traverseze peste o jumătate de secol, aflându-se acum, pentru anul 2011, în preajma celei de a 20-a ediții închinată „Orfeului moldav”. Ne propunem, în ansamblul acestui proiect discografic, o succintă rememorare a unuia dintre concertele anului inaugural al Festivalului, desfășurat vineri 19 septembrie la Ateneul Român, cu Orchestra Simfonică a Radiodifuziunii Române dirijate de Constantin Silvestri, solist fiind pianistul Claudio Arrau.

Destinul universalist al artistului român George Enescu reprezintă una dintre trăsăturile definitorii ale personalității maestrului. Într-un fel sau altul, viața și realizările sale artistice acoperă o fabuloasă geografie culturală, cu intersecții multiple și reciproce nuanțări în determinarea influențelor. Prim-planul acestor asimilări aparține, în anii de ascensiune, violonistului capabil să abordeze treptat un uriaș repertoriu, variat stilistic, din care se vor selecta cu timpul cele mai apropiate drumuri ale muzicii preluate și redată. Desigur că în toată această perioadă George Enescu a fost nu doar un receptacul, ci în egală măsură, compozitorul a provocat printre contemporani, reacții de acceptare a creațiilor sale, a determinat opinii, atitudini ce îi poartă amprenta, de-a lungul unei existențe creatoare mult dominată existențial de interpret. Iată deci cum aceste contacte atât de diverse, în diferite etape ale vieții sale, se așază în suita deceniilor, pornind de la anii tineri (relație de cunoaștere), până la senectute (relație atitudinală a asimilării autonome a unor sugestii). Astfel putem înțelege că asemenea relații cu predecesorii sau contemporanii au avut urmări ce pot fi observate. În acest sens, acumulările, observațiile există pentru el, așezându-se la temelia unei configurații estetice evolutive și, finalmente, originale prin aliajul său.

Cronologic, putem considera că o primă etapă marcantă aparține perioadei realizării legăturii sale cu școala componistică vieneză, clasică, dar rezonând romantic, moment când Enescu este, în acel răstimp, discipol al *Conservatorium für Musik und darstellende Kunst der Gesellschaft der Musikfreunde* din Viena. Din acest complex cultural și educațional, neîndoios foarte important pentru tânărul muzician, putem să surprindem un aspect care, într-o măsură deosebită, va dăinui de-a lungul vieții artistului: cunoașterea și asimilarea modelului reprezentat pentru el de către Johannes Brahms. Constanta atitudinală se explică desigur prin componentele temperamentale și emoționale enesciene, care au avut, mereu, o învecinare de antantă cu marele romantic de filieră clasică. În capitala muzicii, Viena, modelele clasice și romantice au avut neîndoios un mare impact asupra copilului Enescu. Contextul acesta demonstrează că, printre preferințe, se detașează oarecum cea resimțită față de Brahms, datorită unui contact prioritar cu creația acestuia în casa profesorului de vioară Josef Hellmesberger-junior, unde seratele muzicale cuprindeau adesea pagini ale vârstnicului romantic. Impresiile acestea, la care se adaugă, firește, aprofundarea treptată a creației brahmsiene, sedimentează în procesul de formare a muzicianului român, determinând ecouri și reflexe prelungite, de-a lungul vieții sale. Am putea considera unul dintre principiile enesciene care reflectă această determinare, ca o pecete: echilibrul dintre clasic și romantic, dintre obiectiv și subiectiv. Nu îl izolăm neapărat pe Brahms, între ceilalți contemporani care îl impresionează pe Enescu în spațiul vienez, el însuși mărturisind despre cei cu care se învecinează în acest oraș al muzicii: „*Ei stăpânesc auzul, viața mea. Am înțeles numaidecât că aceasta e muzica, muzica mea. Au fost și sunt încă zeii mei*”.

Ascultând *Concertul nr. 2 în si bemol major pentru pian și orchestră* de Brahms, rememorăm spusele Maestrului, în convorbirile memorialistice cu Bernard Gavoty: „M-am simțit din primul moment apropiat de Brahms. Nu este o muzică strălucitoare, este o muzică profundă. Spiritul își găsește hrana... Pentru mine, care vibrez nespus la generozitatea lirismului și a caracterului dens al acestei muzici, încerc senzația, cântând-o, de a fi pătruns într-o pădure populată de cei mai feluriți arbori. Câtă frumusețe, câtă bogăție, câtă plenitudine. Pentru un compozitor mai este, pe de-asupra, o incomparabilă școală.”

Ne amintim aceste dimensiuni stilistice, recitind, printre pagini de cronică ale primei ediții, considerațiile criticului muzical Ada Brumaru în publicațiile vremii: „Claudio Arrau este, evident, un mare pianist. Perfect stăpân pe mijloacele instrumentale, Arrau este și un artist foarte interesant, care nu păsește decât arareori pe drumuri umblate. Aproape fiecare lucrare este tălmăcită într-o concepție extrem de personală, dar e limpede că acesta nu este rezultatul unui capriciu, ci al deliberării conștiente... Dar măsura adevărată a artei lui Arrau am aflat-o vineri seara, când l-am ascultat cântând *Concertul al doilea pentru pian și orchestră* de Brahms. Aici autenticitatea stilului a fost deplină. Arrau pare că dăltuiește în piatră contururile abrupte și ferme ale acestei lucrări, realizând masivitatea ei grandioasă și, în același timp, atmosfera ei romantică.”

Așa cum observam, capodopera brahmsiană evocă o dimensiune a epocii de formare pentru personalitatea enesciană. Dintr-o perspectivă deosebită, ecoul în timp se face altfel simțit, deoarece „Și concertul de vineri a fost dominat de George Enescu, fără ca în program să figureze vreo lucrare a sa. Personalitatea marelui muzician, căutările, dar mai ales izbânda creatoare a geniului său – apreciază Ada Brumaru – au inspirat compozitorului Alfred Mendelsohn o amplă lucrare: *Simfonia a VI-a*. Melodia ei largă (tema părții întâi sau partea a treia), limbajul accesibil, exuberanța (partea a doua) și înțelesurile ei limpezi (Mendelsohn folosește în final, simbolic, tema principală cu caracter eroic a Primei Simfonii a lui Enescu) au fost puse în lumină de marea măiestrie dirijorală a lui Silvestri.”

În același context figurează și *Trei dansuri simfonice* de Theodor Rogalski, a căror interpretare o îndeamnă pe Ada Brumaru să caracterizeze drept „ingenioasă și strălucitoare” versiunea lui Constantin Silvestri. „Concertul Orchestrei Radio – adaugă criticul în consemnările sale – ne-a adus din nou, pentru a treia oară în Festival, prezența prestigioasă a maestrului Silvestri, care, cu obișnuita sa preocupare pentru muzica românească și-a pus din nou talentul și pricepera în slujba ei.”

Dr. Grigore Constantinescu

- *L-am cunoscut pe „Papa” Brahms în carne și oase.*
- *Cum? L-ați văzut pe Brahms?*
- *Cum vă văd și mă vedeți. Avea o barbă lungă și căruntă și o expresie destul de neprietenoasă. Închipuiți-vă că între 1888 și 1894 făceam parte din orchestra elevilor și Brahms venea să asiste la repetițiile noastre. Asculta noile compoziții ale elevilor, urmărind partiturile și întorcând paginile. Mormăia mai tot timpul. Am cântat în prezența lui prima lui simfonie.*
- *L-ați auzit cântând la pian?*
- *Da, o singură dată.*
- *Cum cânta?*
- *Foarte bine, un mare virtuoz. Dar trebuie să spun că apăsa pe clape de parcă ar fi fost surd. La Viena circula anecdota că Brahms a acompaniat odată un violoncelist mediocru, și, cum Brahms îl acompania prea puternic, nefericitul violoncelist își astupa mereu urechile. Într-un final, acesta, exasperat, îi spuse: „Puțin mai încet, vă rog, nu mă mai aud”. Atunci, Brahms ar fi murmurat printre dinți: „Ferice de tine”.*
- *Ce dur...*
- *Dar cu o inimă caldă. Și cu mâini, cap și inimă de geniu. Era cu adevărat ilustru. La Viena, la finalul vieții sale, mi s-a povestit cum a asistat la interpretarea Recviemului lui. Era aproape pe moarte la momentul respectiv. Tot auditoriul era în lacrimi. Beethoven, Brahms, Schubert...*

(Extras din convorbirile cu Bernard Gavoty,
înregistrare Radio France, 1951)

The concert from the 1958 ‘George Enescu’ International Festival that is published on this 2-CD set illustrates the innovative approach to programming that has always been a feature of the music-making in Bucharest – to place important Romanian compositions alongside international repertoire. Constantin Silvestri followed Enescu’s example in promoting the works of his compatriots and in this concert he conducts performances that do much to advocate the need for further performances today. Alfred Mendelsohn is not as well known internationally as he should be, but he was a prolific composer in practically every genre. His eight symphonies are serious works, and the sixth, which is dedicated to Enescu, clearly shows how many composers felt themselves in the shadow of the great Maestro. Rogalski, three times a winner of the ‘Enescu’ prize for composition, is most often remembered by his *Three Romanian Dances*. The Brahms *Concerto* finds Claudio Arrau and Silvestri collaborating on a work they both loved but never performed together again, as far as I know.

Evan Dickerson,
music critic and Board Member of the Enescu Society, London